

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3213/2022. (V. 11.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 5.Bpkf.10.252/2021/3. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, és kérte a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 5.Bpkf.10.252/2021/3. számú ítélete alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését.
- [2] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz előzményeként előadta, hogy az alábbi hét jogerős elítélése kapcsán kezdeményezte összbüntetési eljárás lefolytatását a Fővárosi Törvényszékhez 2020. november 20-án előterjesztett beadványában:
- a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2016. április 14-én kelt 11.B.X.21.565/2013/96. számú, és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 21.Bf.6452/2016/3. számú határozata folytán 2016. június 14-én jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 1 év 10 hónap szabadságvesztés és 3 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2010. december 4., 2011. január 7., 2011. január 10);
 - a Fővárosi Törvényszék 2015. május 28-án kelt 26.B.1149/2012/168. számú, és a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 4.Bf.270/2015/38. számú határozata folytán 2016. június 28-án jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 7 év 6 hónap szabadságvesztés és 8 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2003. december 18., 2005. június-október, 2006. március-2007. augusztus 15., 2012. június 1.);
 - a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2016. február 5-én kelt 8.B.20.069/2014/131. számú és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 25.Bf.8278/2016/13. számú határozata folytán 2017. február 21-én jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 2 év szabadságvesztés és 2 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2010. október);
 - a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2016. június 8-án kelt 13.B.XVI.31.586/2015/31. számú és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 26.Bf.10.746/2016/6. számú határozata folytán 2017. május 15-én jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 1 év 8 hónap szabadságvesztés és 2 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2012. január 13., 2012. január 24-25.);
 - a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2017. június 26-án kelt 19.B.XIV.20.759/2013/134. számú, és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 32.Bf.10.802/2017/8. számú határozata folytán 2017. október 30-án jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 9 hónap szabadságvesztés és 1 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2005. május 19.);
 - a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2019. június 17-én kelt 825.B.31.769/2013/258. számú és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 23.Bf.10.688/2019/7. számú határozata folytán 2020. szeptember 15-én jogerőre

emelkedett ítéletével kiszabott 3 év 6 hónap szabadságvesztés és 4 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2004. augusztus 31-2005. szeptember 5.);

– a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2019. február 28-án kelt 10.B.12.465/2016/93. számú és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 25.Bf.9610/2019/20. számú határozata folytán 2020. október 29-én jogerőre emelkedett ítéletével kiszabott 1 év szabadságvesztés és 2 év közügyektől eltiltás (elkövetési idő: 2012. március 30.–2012. augusztus 23.).

- [3] A Fővárosi Törvényszék 26.Bpk.60/2021/2. számú 2021. február 16-án kelt ítéletével a felsorolt hét jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztést összbüntetésbe foglalta. Az összbüntetés tartamát 10 év 2 hónap 10 nap szabadságvesztésben állapította meg, amelyből az indítványozó feltételes szabadságra nem bocsátható.
- [4] A Fővárosi Ítéletábrla mint másodfokú bíróság 2021. április 21-én végleges 5.Bpkf.10.252/2021/3. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és az összbüntetés tartamát 11 év 1 hónap szabadságvesztésben állapította meg. Az elítélt jelenleg ezt a büntetését tölti.
- [5] 2. Az indítványozó 2021. június 12-én postára adott, az Abtv. 27. § (1) bekezdésén alapuló alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, amelyet 2021. október 15-én érkezett beadványával kiegészített (a továbbiakban együtt: alkotmányjogi panasz). Az indítványozó álláspontja szerint a Fővárosi Ítéletábrla mint másodfokú bíróság 5.Bpkf.10.252/2021/3. számú ítélete sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésből levezetett visszaható hatály tilalmát, továbbá a C) cikk (1) bekezdést, az R) cikk (1)–(3) bekezdést és a T) cikk (1)–(3) bekezdést.
- [6] Az indítványozó álláspontja szerint az összbüntetésbe foglalás ugyan az időrendben utolsó ítélet jogerőre emelkedésével nyílik meg, de az összbüntetésbe foglalás során alkalmazandó büntető törvény meghatározása szempontjából – összhangban a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 2. §-ban, illetve a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 2. §-ban foglaltakkal – az alapul fekvő bűncselekmények elkövetési ideje a meghatározó. Az indítványozó az Alkotmánybíróság 1/2020. (I. 2.) AB számú határozatára (a továbbiakban: Abh1.) hivatkozva megállapítja, hogy valamennyi bűncselekményét a régi Btk. hatálya alatt követte el és a régi Btk. összbüntetési szabályainak alkalmazása rá nézve kedvezőbb büntetést eredményeznének, így a másodfokú bíróság ítélete sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésből levezetett visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát. Az indítványozó véleménye szerint a bíróság jogértelmezése már jogalkotásnak minősül, ezért az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésben rögzített hatalommegosztás elvét, valamint az R) cikk (1)–(3) bekezdést és a T) cikk (1)–(3) bekezdést is sérti.

II.

- [7] Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„C) cikk (1) A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik.”

„R) cikk (1) Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja.

(2) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.

(3) Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.”

„T) cikk (1) Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. Sarkalatos törvény eltérően is megállapíthatja az önkormányzati rendelet és a különleges jogrendben alkotott jogszabályok kihirdetésének szabályait.

(2) Jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kiadott rendelete.

(3) Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.”

III.

- [8] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást.
- [9] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. Az elsőfokú bíróság tájékoztatása szerint az indítványozót fogva tartó büntetés-végrehajtási intézet és az indítványozó jogi képviselője 2021. április 21-én vette át a támadott másodfokú ítéletet. Az indítványozó 2021. június 12-én – határidőben – postára adta alkotmányjogi panaszát.
- [10] Az alkotmányjogi panasz részben eleget tesz az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében a határozott kérelemmel összefüggésben rögzített feltételeknek. Az indítvány megjelöli az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 27. § (1) bekezdés], az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [B) cikk (1) bekezdést, az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdést, R) cikk (1)–(3) bekezdést, T) cikk (1)–(3) bekezdést], és az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét. Az indítvány tartalmazza az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírósági határozat megjelölését [Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 5.Bpkf.10.252/2021/3. számú ítélete], az indokolást a támadott határozat alaptörvény-ellenességéről, valamint kifejezett kérelmet fogalmaz meg annak megsemmisítésére vonatkozóan.
- [11] Az indítvány eleget tesz továbbá az Abtv. 27. §-ából fakadó feltételeknek, mivel jogerős összbüntetési határozat ellen irányul. Az indítványozó a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. A támadott döntést érintően az indítványozó alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosultnak tekinthető, és figyelemmel arra, hogy a megsemmisíteni kért bírósági határozat rá vonatkozó büntetőjogi szankciót rögzít, nyilvánvalóan érintett is.
- [12] Az indítvány abban a tekintetben nem felel meg a határozott kérelem követelményeinek, hogy nem tartalmaz alkotmányjogi szempontból értékelhető indokolást az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdés, R) cikk (1)–(3) bekezdés, T) cikk (1)–(3) bekezdés tekintetében. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az ilyen indokolás hiánya az érdemi elbírálás akadályá {pl. 3149/2016. (VII. 22.) AB végzés, Indokolás [27]}.
- [13] Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdése a hatalommegosztás alkotmányos alapelvét rögzíti, amivel kapcsolatban már megállapította, hogy mivel nem az Alaptörvényben biztosított jog, annak sérelmére alkotmányjogi panasz nem alapítható {3384/2018. (XII. 14.) AB határozat, Indokolás [21]}. Nem tartalmaz továbbá az indítványozó számára Alaptörvényben biztosított jogot az Alaptörvény R) cikk (1)–(3) bekezdése {lásd például: 3309/2019. (XI. 18.) AB végzés, Indokolás [10]} és a T) cikk (1)–(3) bekezdése sem {lásd például: 3243/2019. (X. 17.) AB végzés, Indokolás [13]}, így azokra alkotmányjogi panaszt alapítani nincs lehetőség.
- [14] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépése után is fenntartotta korábbi értelmezését, mely szerint a jogbiztonság önmagában nem alapjog, így a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén – lehet alapítani {3323/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]}. Mivel jelen esetben az indítvány a visszaható hatályú jogalkalmazás sérelmére vonatkozó indokolást tartalmaz, ezért az Alkotmánybíróság a továbbiakban a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmét ebben a vonatkozásban vizsgálta.
- [15] 2. Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának az is feltétele, hogy az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [16] Jelen ügyben az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítványozó által előadott aggályok felvetik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés vonatkozásában a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét.
- [17] Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése értelmében az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjeszthet a teljes ülés elé. Az Alkotmánybíróság a jelen esetben a hivatkozott rendelkezés alkalmazásával járt el.

IV.

- [18] Az indítvány megalapozott.
- [19] 1. Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezésnek az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, vagyis azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes [3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]]. Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasznak az Alkotmánybíróság tehát akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme. Jelen – az Abtv. 27. §-ára alapított – alkotmányjogi panaszeljáráásban az Alkotmánybíróság azt vizsgálhatta, hogy a konkrét bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás következtében megvalósult-e az indítványozót érintően az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a megsértése.
- [20] 2. A kifogásolt bírói határozatok Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata keretében az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette az összbüntetés jogintézményére vonatkozó, korábbi határozataiban tett és jelen alkotmánybírósági eljárásban is irányadó főbb megállapításait.
- [21] 2.1. Az Alkotmánybíróság 10/2018. (VII. 18.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh2.) megállapította, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban: Btkátm.) 3. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt – *ex nunc* hatállyal – megsemmisítette. A megsemmisített rendelkezés előírta, hogy „[h]a az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93–96. §-át kell alkalmazni”. Az összbüntetés módosított szabályainak a bevezetését a jogalkotó tehát nem bízta a jogalkalmazásra, hanem arról a Btkátm. 3. §-ával rendelkezett. Az Alkotmánybíróság vizsgálatában a Btkátm. 3. §-át érintően nem csupán azt állapította meg, hogy az az érintett elítéltekre nézve hátrányos tartalmú, helyzetüket elnehezítő szabály, hanem azt is, hogy a rendelkezés alkalmazásáról a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendelkezett. Ezek összehatásaként pedig a Btkátm. 3. § a visszaható hatály tilalmával ellentétes szabályt rögzített, így helye volt az alaptörvény-ellenesség megállapításának (Abh2., Indokolás [63]–[67]).
- [22] 2.2. Az Alkotmánybíróság 3360/2018 (XI. 28.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh3.) az Abh2. rendelkező részében és indokolásában tett megállapításokat alkotmányjogi panaszeljáráásban alkalmazta és tekintette irányadónak.
- [23] Az Abh3.-ban megerősítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[a] Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazzak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltekre nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó” (Abh2., Indokolás [79], Abh3., Indokolás [26]).
- [24] Ezen döntéshozatal az Alkotmánybíróság álláspontja szerint komplex értékelést követel meg, amelyre vonatkozóan az Abh3. [30] bekezdése ad iránymutatást.
- [25] A határozat szerint az Abh2.-t „követően ezért a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek között van olyan, amely alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatálya idejére esik, feltéve hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az adott esetben fennállnak. Az új Btk. összbüntetési szabályai pedig a Btk. 2. §-a értelmében csak olyan esetben alkalmazhatók mérlegelés nélkül, ha az összbüntetésbe foglalással érintett valamennyi ítélet alapjául szolgáló cselekmény elkövetésére a Btk. hatálybalépését követően került sor.” (Abh3., Indokolás [32])
- [26] 2.3. Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben végezte el az összbüntetési eljárás során alkalmazandó büntető anyagi jogi szabályokról szóló 2/2019. Büntető jogegységi határozat (a továbbiakban: 2/2019. BJE) Alaptörvénnyel való

összhangjának a vizsgálatát. Annak eredményeként pedig arra a következtetésre jutott, hogy a 2/2019. BJE sérti mind az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, mind pedig az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeket, ezért a jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben történt közzétételére, 2019. június 25. napjára visszaható hatállyal megsemmisítette.

- [27] Az Abh3. értelmében a 2/2019. BJE rendelkező része azért nem áll összhangban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert az abban foglalt értelmezés nem felel meg a visszaható hatály tilalmából fakadóan az Abh2.-ben az összbüntetési szabályok kapcsán kifejtett követelményeknek.
- [28] „Az Abh.-ban [értsd: Abh2.] az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aira vonatkozóan nem vont le közvetlen következtetést. Ám annak eredményeként, hogy a Btkátm. 3. §-a csupán alkalmazási szabály volt, amely a Btk. 93–96. §-ok alkalmazásáról rendelkezett, az Alkotmánybíróság a visszaható hatály tilalmának a megsértését a Btk. 93–96. §-ok tartalmi vizsgálata alapján állapította meg. Ennek következtében a Btkátm. megsemmisített 3. §-át érintően levont következtetéseket az Alkotmánybíróság a Btk. 93–96. §-aiban rögzített összbüntetési szabályokra is irányadónak tekintette.” (Abh1., Indokolás [52])
- [29] Rögzítette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy „[ö]sszbüntetésbe foglalni csak jogerős ítéleteket lehet. Az ítéletek jogerőre emelkedése ténykérdés. Az összbüntetésbe foglalás lehetősége ugyan valóban az időrendben második jogerős ítélettel nyílik meg, ez azonban nem jelenti azt, hogy az időrendben első ítélet büntetőjogi jogkövetkezményt meghatározó rendelkezését az összbüntetés ne foglalná magába, ne írná felül. Az összbüntetés így ugyanolyan hatást gyakorol az időrendben elsőként jogerős ítéletre, mint az összbüntetéssel érintett több jogerős ítéletre. Ebből következően a visszaható hatály tilalmának a tiszteletben tartása szempontjából az időrendben elsőként hozott ítélet meghatározó.” (Abh1., Indokolás [55])
- [30] Mivel a 2/2019. BJE rendelkező része ezen szempontokkal ellentétes iránymutatást tartalmazott a jogalkalmazás számára, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a 2/2019. BJE sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését.
- [31] Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésével kapcsolatos alkotmányossági vizsgálat keretében rögzítette a határozat az alábbiakat is.
- [32] „Az összbüntetés szabályait a jogalkotó hagyományosan a büntető törvénykönyv általános részében helyezi el. Ennek megfelelően az összbüntetést a Btk. hatályosan is a 93–96. §-okban, a büntetés kiszabására irányadó rendelkezéseket összefoglaló IX. Fejezetben szabályozza. A Btk. szabályainak az időbeli hatályát maga a törvény határozza meg. A Btk. 2. § (1) bekezdése értelmében a bűncselekményt – a törvényben foglalt kivételekkel – az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni. A törvényhez fűzött jogalkotói indokolás értelmében a Btk. felhívott rendelkezése – a hatályos joggal egyezően – általános szabályként azt írja elő, hogy a bűncselekményt az elkövetés idején hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni. A *nullum crimen sine lege* és *nulla poena sine lege* elvekből következik, hogy az új bűncselekményt megállapító, illetve az elbírálást szigorító büntető törvénynek nem lehet visszaható ereje. A törvény a visszaható hatály tilalma alól két kivételt határoz meg: a később hatályba lépett enyhébb szabályozást, illetve – bizonyos esetekben – a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények körét. Sem a jogszabály szövegéből, sem az ahhoz fűzött jogalkotói indokolásból nem vezethető le kivételszabály a bűncselekmény elbírálása körében irányadó anyagi jogi szabályok körét érintően.” (Abh1., Indokolás [59]–[62])
- [33] Az Alkotmánybíróság szerint továbbá „egyértelmű, hogy az összbüntetés anyagi jogi szabály, és az összbüntetés megállapítása az ítélkező bíró feladata, függetlenül attól, hogy arra az alapeljárásban vagy utóbb, különleges eljárásban kerül sor. Anyagi jogi szabály alkalmazásakor pedig az ítélkező bírónak a Btk. 2. §-a alapján kell eljárni. Azt, hogy a Btk. 2. §-át mikor nem kell alkalmazni, maga a törvény egyértelműen és taxatívén rögzíti. A kivételszabályokat ugyanis a jogalkotó a Btk. 2. § (2)–(3) bekezdéseiben pontosan meghatározta. Minden olyan esetben, amelyre nem irányadóak ezek a kivételszabályok, a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály az irányadó és az alkalmazandó a jogalkotó szándéka szerint. [...] A Kúria a BJE rendelkező részében foglalt megállapítással lényegében egy új kivételszabályt, vagyis jogot alkotott, amellyel a Btk. 2. § (1) bekezdése szerinti főszabály alkalmazását az összbüntetéssel összefüggő egyes esetekben kizárta.” (Abh1., Indokolás [64]–[65])
- [34] Ezért az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben megállapította, hogy a 2/2019. BJE meghozatalakor a Kúria túllépte a jogegység biztosítására vonatkozó alaptörvényi felhatalmazás kereteit, és elvonta a törvényhozói hatalmi ág jogkörét, ami az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésének a sérelmét eredményezte.
- [35] 3. Az indítványban kifogásolt bírósági határozatok alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság részét képező jogbiztonságból fakadó visszaható hatály

tilalma alapján vizsgálta meg. Annak során különösen irányadónak tekintette az Abh1., az Abh2. és az Abh3. megállapításait.

- [36] 3.1. A jogállamiság klauzulából kiolvasható jogbiztonság követelménye az Alkotmánybíróság következetes fel fogása szerint azt jelenti, hogy a jogrendszer egésze, annak részterületei, valamint egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek és a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzanak {9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65–66; újabb gyakorlatból: 38/2012. AB határozat, Indokolás [84] és 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]}. A jogbiztonság teremti meg a lehetőséget a jogalanyoknak arra, hogy magatartásukat ténylegesen a jog előírásaihoz tudják igazítani {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]}. „A jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. Vagyis jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg jogkövetkezményeket: nem rögzíthet kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.” {Abh2., Indokolás [50]; legutóbb megerősítette: 33/2019. (XI. 27.) AB határozat, Indokolás [39]}
- [37] Ezen követelmény érvényesülése az indítványozó esetében az alábbiakra tekintettel volt vizsgálható. Az indítványozó valamennyi összbüntetésbe foglalni kért alapítélete 2013. július 1-jét követően emelkedett jogerőre, azonban valamennyi alapítélettel elbírált cselekményét a Btk. hatálybalépése, azaz 2013. július 1-je előtt követte el.
- [38] Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint – tekintettel az Abh2.-re és az Abh1.-re, valamint az összbüntetésbe foglalás egyes kérdéseiről szóló 3/2002. Büntető jogegységi határozatra (a továbbiakban: 3/2002. BJE) – a régi Btk. az indítványozóra nézve kedvezőbb rendelkezéseket tartalmazott, mint a hatályos Btk. Mivel az indítványozó valamennyi bűncselekményét a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedését megelőzően követte el, ezért a jogerősen kiszabott büntetéseit a régi Btk. 92. § (1) bekezdése alapján összbüntetésbe kellett foglalni. A bíróság az összbüntetés tartamának meghatározásakor a súlyosabb büntetésből indult ki és a régi Btk. 93. §-a alapján úgy határozta meg mintha halmazati büntetést szabott volna ki, így a 3/2002. BJE II/3. pontjára figyelemmel a rövidebb tartamú büntetések háromnegyed részét engedte el (elsőfokú ítélet 2. oldal utolsó két bekezdés és 3. oldal első két bekezdés).
- [39] A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság helytelenül alkalmazta a régi Btk. összbüntetési szabályait, mert az összbüntetésbe foglalás alapjául szolgált valamennyi ítélet a Btk. hatálybalépése után emelkedett jogerőre, ezért az összbüntetésbe foglalásra a bíróság álláspontja szerint a Btk. rendelkezéseit kellett alkalmazni. Az alapítéletek közül kettő szintén a hatályos Btk. szabályait alkalmazta és a másodfokú bíróság szerint ez is a hatályos anyagi jogi rendelkezések alkalmazása mellett szólt. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a 3/2002. BJE nem rögzíti kötelezően a rövidebb tartamú büntetések háromnegyed részének az elengedését, mert annak mértéke bírói mérlegelés eredménye. Mindezekre figyelemmel a másodfokú bíróság az első fokon kiszabott összbüntetés mértékét megváltoztatva, annak mértékét hosszabb időtartamban állapította meg (10 év 2 hónap 10 nappól 11 év 1 hónapra emelte).
- [40] 3.2. A támadott másodfokú bírósági határozat kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az nem áll összhangban az Abh1., Abh2. és az Abh3. megállapításaival.
- [41] Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben is hangsúlyozza, hogy „[a]z alkotmányos büntetőjognak az Alaptörvény rendelkezéseiből fakadó komplex követelményrendszere, a jogállamiság és a jogbiztonság érvényesülésének kritériumai, köztük különösen a visszaható hatály tilalma nem csupán irányt mutatnak, de határokat is szabnak a jogalkotói és a jogalkalmazói tevékenységnek” {16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [74]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint továbbá a *contra legem* bírói jogértelmezés felveti „a bíróságok törvényeknek való alávetettsége elvének sérelmét is. A jogállamiság elvéből, követelményéből az is következik, hogy a jogértelmezés nem válhat a jogalkalmazó szerv önkényes, szubjektív döntésének eszközévé. Ellenkező esetben sérülne a jogbiztonság követelménye, a jogalkalmazó szervek döntéseire vonatkozó kiszámíthatósági és előre láthatósági elvárás.” {3026/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [27]; de ugyanígy: 3173/2015. (IX. 23.) AB határozat, Indokolás [52]}
- [42] Az Alkotmánybíróság a konkrét alkotmányjogi panasz kapcsán megállapította, hogy az indítványozó összbüntetési indítványa alapján eljáró másodfokú bíróság tartalmilag a Btk. Alkotmánybíróság által megsemmisített 3. §-ának és az ugyancsak megsemmisített 2/2019. BJE-ben foglaltaknak megfelelő vizsgálatot folytatott, amely szerint nem a bűncselekmény elkövetésének az ideje, hanem az összbüntetési alapítéletek jogerőre emelkedé-

sének időpontja az irányadó az alkalmazandó büntető törvény megállapítása szempontjából. A másodfokú bíróság ennek eredményeként jutott arra a következtetésre, hogy az indítványozó esetében nincs helye a régi Btk. összbüntetési szabályai alkalmazásának.

- [43] Az Alkotmánybíróság már az Abh2.-ben megállapította, hogy a Btkátm. 3. §-a szerinti alkalmazási szabály megsemmisítését követően az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)–(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy az adott összbüntetési vagy utólagos összbüntetési eljárásban a régi Btk. vagy a Btk. összbüntetési szabályai tartalmazznak-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltre nézve, és ezért az egyes esetekben melyik büntető törvény alkalmazandó (Abh1., Indokolás [79]).
- [44] Az összbüntetés ugyanis – az Abh3. szerint – a Btk. 2. §-a szempontjából a bűncselekmény elbírálásának, azon belül speciális bünteteskiszabásnak minősül több okból is. Rendszertani megközelítésben azért, mert az összbüntetés szabályait a jogalkotó mind a régi Btk.-ban, mind a Btk.-ban a büntetés kiszabására irányadó rendelkezések között, az azonos című fejezetben helyezte el. Nyilvánvalóvá tette ezzel, hogy az összbüntetés megállapítása a büntetőjogi szankció kiszabásának egyik módja. Ezt a megközelítést támasztja alá az is, hogy az összbüntetést és annak mértékét a bíróság nem végzésben, hanem ítéletben állapítja meg. Tartalmi értelemben is bünteteskiszabás és nem csupán matematikai művelet az összbüntetésbe foglalás, hiszen az összbüntetésben határozza meg a bíróság azt a jogkövetkezményt, amelyet az elítélten ténylegesen végrehajtanak. Ezen felül az összbüntetés tartama vitathatatlanul bírói mérlegelés kérdése. Habár ez a mérlegelés az ítélethozatal általános eseteihez képest korlátozott, hiszen az összbüntetésbe foglalás során kizárt az alapítéletekben kiszabott büntetések újraértékelése, és nem vehető figyelembe az elkövető személyi körülményeiben az elítélések óta bekövetkezett változások sem, a végleges összbüntetési ítélet megállapításának mégis immanens része a bíró szubjektív megítélése. A bírói mérlegelés lehetősége és kötelezettsége abból fakad, hogy az elengedés pontos mértékét a jogalkotó az irányadó jogszabályi rendelkezésekben nem határozta meg. A fentiek miatt az összbüntetés nem tekinthető csupán jogtechnikai intézménynek, nem számok kalkulálása matematikai műveletekkel, hanem bírói mérlegelés eredményeként meghatározott büntetés, vagyis bünteteskiszabás (Abh3., Indokolás [28]–[29]).
- [45] Az Abh1.-ben az Alkotmánybíróság megerősítette, hogy értelmezésében az összbüntetési szabályok alkalmazása során valójában bűncselekmények elbírálásáról van szó, és mivel az összbüntetés anyagi jogi szabály, alkalmazásukkor a bíróságoknak a Btk. 2. §-a alapján kell eljárniuk (Abh1., Indokolás [60]–[64]).
- [46] Konklúzióként foglalta össze végül az Abh3.-ban, hogy az Abh2.-t követően a bíróságok valamennyi olyan összbüntetésbe foglalás során kötelesek lefolytatni a Btk. 2. §-a szerinti vizsgálatot, amikor az összbüntetésbe foglalandó ítéletek között van olyan, amely alapjául szolgáló cselekmény elkövetési ideje a régi Btk. hatálya idejére esik, feltéve hogy az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az adott esetben fennállnak (Abh3., Indokolás [32]).
- [47] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az összbüntetésbe foglalás során alkalmazandó büntető törvénykönyv meghatározásakor az alapul fekvő bűncselekmények elkövetési idejének van meghatározó jelentősége.
- [48] Az Alkotmánybíróság határozataiból egyértelműen kitűnik, hogy olyan esetben, amikor az összbüntetésbe foglalás törvényi lehetősége fennáll és legalább egy cselekmény elkövetési időpontja 2013. július 1-ét megelőzi, akkor a Btk. 2. §-a alapján a bíróságoknak mérlegelniük kell, hogy melyik Btk. összbüntetési szabályai kedvezőbbek az elítéltre nézve.
- [49] Az indítványozó az összbüntetésbe foglalt 7 jogerős ítéletével elbírált bűncselekményeit 2003-tól 2012-ig követte el (lásd támadott ítélet 4. oldal 3. bekezdés), vagyis az elkövetés ideje minden bűncselekmény esetén a régi Btk. hatálya alá esett. Ennek következtében az ismertett alkotmányos elveknek megfelelően, a visszaható hatályú jogalkalmazás sérelmének elkerülése érdekében az összbüntetés megállapításakor a bíróságoknak vizsgálni kellett, hogy a régi vagy a hatályos Btk. rendelkezései eredményeznek kedvezőbb összbüntetést a konkrét ügy feltételei között az elítélt számára.
- [50] Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság a Btkátm. 3. §-át és a 2/2019. BJE-t egyaránt alaptörvény-ellenesnek minősítette és a jelen alkotmányjogi panasszal érintett mindkét bírósági határozat meghozatalát megelőző hatállyal megsemmisítette, a jelen ügyben eljáró másodfokú bíróságnak – az Alkotmánybíróság határozataiban foglalt iránymutatásnak megfelelően – a Btk. 2. §-a alapján kellett volna eljárnia, amely szerint az elkövetés időpontja az irányadó és az elbírálás időpontja csak a kedvezőbb büntetés esetén jöhet szóba.
- [51] Az elsőfokú bíróság ítéletében az Abh2.-re és az Abh1.-re hivatkozással ezen alkotmányos megközelítést alkalmazta (lásd: elsőfokú ítélet 4. oldal utolsó előtti bekezdés, 5. oldal 1–2. bekezdés).

- [52] A másodfokú bíróság azonban az összbüntetési ítélet alapjául szolgáló bírósági ítéletek jogerőre emelkedésének az időpontját – és nem az alapul szolgált bűncselekmények elkövetési idejét – vette alapul. Hiába utal a másodfokú bíróság az Alkotmánybíróság határozatai nyomán a Btk. 2. §-án alapuló vizsgálat szükségességére, magát a vizsgálatot nem folytatta le. Ezzel szemben az eljáró másodfokú bíróság tartalmilag a Btkátm. megsemmisített 3. §-ának megfelelő vizsgálatot folytatott, és annak eredményeként jutott arra a következtetésre, hogy az indítványozó esetében nincs helye a régi Btk. összbüntetési szabályai alkalmazásának.
- [53] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alkotmánybíróságnak – a bíróságokra is kötelező – határozataival, az azokból fakadó követelményekkel összhangban nem álló bírósági határozat ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel.
- [54] 4. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy a Fővárosi Ítéltábla 5.Bpkf.10.252/2021/3. számú ítélete ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel, ezért azt – az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján eljárva – megsemmisítette.

Budapest, 2022. április 26.

Dr. Juhász Miklós s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/2440/2021.

